

HOE ONTWIKKEL JE EEN IDEE TOT EEN VERHAAL?

Het ontwikkelen van een idee tot een verhaal kan een creatief en uitdagend proces zijn. Hier zijn enkele stappen die je kunt volgen om je idee om te zetten in een volledig verhaal:

1. **Definieer je basis** – Schrijf je verhaalidee op en maak het zo concreet mogelijk. Wie zijn de personages? Wat is de setting? Wat is het conflict of de uitdaging?
2. **Brainstorm** – Doe eerst een “wat als?” op in ieder geval je idee en de motieven van je personages. Zie beneden hoe dat kan werken.
3. **Maak een plot** – Bedenk een plot voor je verhaal. Wat is het doel van de hoofdpersoon? Wat zijn de obstakels die hij of zij moet overwinnen om dat doel te bereiken? Hoe zal het verhaal zich ontwikkelen?
4. **Schets de personages** – Maak karakters die passen bij je verhaal. Wat zijn hun eigenschappen en kenmerken? Wat is hun achtergrond? Wat is hun motivatie om te handelen zoals ze doen?
5. **Bouw de setting op** – Stel de locatie en de omgeving van je verhaal vast. Wat is de sfeer? Wat zijn de details die de omgeving definiëren?
6. **Schrijf een eerste versie** – Begin met het schrijven van de eerste versie van je verhaal. Het hoeft niet perfect te zijn; dit is het moment om je ideeën op papier te zetten en te zien hoe het verhaal zich ontwikkelt.
7. **Redigeer en reviseer je verhaal** – Herlees je verhaal en kijk waar je het kunt verbeteren. Werk aan de structuur, het plot, de personages en de setting om het verhaal zo goed mogelijk te maken. Is er voldoende spanning en conflict? Zijn de personages goed ontwikkeld? Is de setting levendig en gedetailleerd?

In dit stuk zal meer gedetailleerd ingegaan worden op de structuur van het verhaal.

STRUCTUUR

WAT IS HET VERSCHIL TUSSEN VERHAAL EN PLOT?

Het verschil tussen verhaal en plot is subtiel maar belangrijk. Het verhaal omvat het geheel van wat er gebeurt in het verhaal, terwijl het plot specifiek verwijst naar de opzet van het verhaal, de belangrijkste gebeurtenissen en de volgorde waarin ze plaatsvinden.

Het verhaal omvat alle elementen van het verhaal, inclusief personages, setting, thema's, symboliek en de manier waarop het verhaal verteld wordt. Het verhaal kan complexer zijn dan alleen de opzet van het plot, en omvat onder andere de manier waarop de personages en de wereld om hen heen worden beschreven, de manier waarop de taal en de beelden worden gebruikt en de manier waarop de gebeurtenissen de personages beïnvloeden.

Het plot omvat de introductie van de personages en het conflict, de belangrijkste acties en beslissingen van de personages en de manier waarop het conflict oplost. Het plot is als het ware de skeletstructuur van het verhaal en geeft het verhaal een bepaalde richting en momentum.

WAT IS DE DRAMATISCHE STRUCTUUR VOLGENS ARISTOTELES?

Aristoteles heeft in zijn werk “Poetica” de dramatische structuur beschreven zoals hij die zag in Griekse tragedies. Zijn structuur omvat drie delen: de introductie of proloog (protasis), de

ontwikkeling of conflict (epitasis) en de ontknoping of afwikkeling (catastrophe). Deze structuur staat ook wel bekend als de “drie eenheden”.

De **introdactie** of **proloog** is het eerste deel van de dramatische structuur. Hierin worden de personages en de setting geïntroduceerd en wordt de situatie geschetst. Het doel van de introductie is om de lezer of het publiek te laten begrijpen wat er aan de hand is.

Het tweede deel van de structuur is de **ontwikkeling** of het **conflict**. Dit is het grootste gedeelte van het verhaal en hierin wordt het conflict of de strijd geïntroduceerd. Dit kan bijvoorbeeld een innerlijk conflict zijn bij een personage, of een strijd tussen personages of groepen. In dit deel van het verhaal wordt een **opbouw** gecreëerd van spanning, onder andere via de acties, dilemma's en conflicten rondom de personages en hun situaties. Deze opbouw leidt uiteindelijk tot de **climax**.

Het derde deel van de dramatische structuur is de **ontknoping** of **afwikkeling**. Dit is het moment waarop het conflict wordt opgelost. De ontknoping kan positief of negatief zijn, afhankelijk van de aard van het conflict. De ontknoping bevat vaak een morele of ethische les. Bij een succesvolle opbouw van emoties en betrokkenheid bij het publiek, volgt hopelijk en waarschijnlijk een **catharsis**. Dit is de emotionele ontlading die het publiek ervaart bij het einde van het verhaal.

Aristoteles stelde ook dat er vijf elementen zijn die nodig zijn om een succesvol drama te creëren: plot (de verhaallijn), personages, thema, taal en muziek. De plot verwijst naar de verhaallijn, het verhaal zelf en hoe dit wordt gepresenteerd aan het publiek of de lezer. De personages zijn de mensen of wezens die het verhaal beleven en zijn vaak cruciaal voor het succes van het drama. Het thema verwijst naar de boodschap of les die het stuk probeert over te brengen en kan een belangrijke rol spelen in de interpretatie van het stuk.

WAT IS DE ROL VAN CATHARSIS IN EEN DRAMA?

Catharsis is een belangrijk concept in de dramatische structuur en heeft te maken met de emotionele zuivering of reiniging die het publiek of de lezer kan ervaren tijdens het ervaren van een tragedie. Het idee is dat het publiek zich kan identificeren met de personages en hun emoties en hierdoor zelf een emotionele ontlading ervaart. Deze emotionele ontlading kan het publiek helpen om bepaalde gevoelens te verwerken of te begrijpen en kan daardoor een positief effect hebben op hun psyche.

WAT IS DE DRIE-AKTERSTRUCTUUR?

De drie-akterstructuur is voor een groot deel gebaseerd op de dramatische structuur van Aristoteles en biedt een goed handvat om te kijken naar de opbouw van je eigen verhaal. Hoewel het een goede leidraad is, is het niet meer dan een handige formule waarmee je je verhaal effectief vorm kunt geven.

EERSTE AKTE: INTRODUCTIE VAN SETTING, SITUATIE EN PERSONAGES

De eerste akte introduceert de personages, de setting en de situatie. Het doel is om de lezers/kijkers te betrekken bij het verhaal en de personages. Meestal wordt er ook een conflict geïntroduceerd, waardoor het verhaal kan beginnen. De eerste akte heeft over het algemeen de volgende onderdelen:

- **Expositie:** Het stellen van de situatie en introductie van de personages. Wat is er gebeurd? Wat is er misgegaan? Welke verandering heeft er plaatsgevonden waardoor jouw personages in actie moeten komen?

- **Inciting incident:** Het moment waarop het conflict zich aandient. Dit is over het algemeen een verandering in de wereld, of in de situatie van een personage. Als dit personage niet de hoofdpersoon is, veroorzaakt dat personage weer een verandering in de situatie van je hoofdpersoon. Denk in kettingreacties.
- **Rising Action:** Het opbouwen van de spanning en het ontwikkelen van de plot. Hierin wordt duidelijk dat je personage(s) die verandering niet kunnen negeren, om welke reden dat ook is. Ze staan bijvoorbeeld met de rug tegen de muur, zijn in een (spreekwoordelijke) kuil beland, moeten ergens naartoe, maar worden tegengehouden. Denk conflict. Tegenkrachten. Verstoringen van de vrede. Dit is in veel gevallen voornamelijk suggestie, een spelen met de verwachtingen van je lezer: “Er gaat iets gebeuren...”. Je werkelijke actie komt pas in
- **Turning Point:** Een belangrijke gebeurtenis die het verhaal in een nieuwe richting stuurt. Je personage(s) kunnen nu echt niets anders meer dan reageren op de situatie. Er moet een oplossing komen, een uitweg gevonden worden, want anders...

TWEDE AKTE: HET HART

De tweede akte is het hart van het verhaal en is waar in de meeste gevallen de meeste actie plaatsvindt. Het conflict wordt opgevoerd en de personages worden geconfronteerd met obstakels en uitdagingen. De tweede akte heeft de volgende onderdelen:

- **Rising Action:** Het conflict en de spanning worden verder opgebouwd. Nu vliegen de scherven letterlijk steeds vaker en steeds meer door de lucht, vallen mensen meer en meer met bosjes neer, zien we concreet waar jij als schrijver in akte één op aan het zinspelen was.
- **Complicatie:** Nieuwe obstakels en uitdagingen voor de personages. Dingen nemen een onplezierige wending. Iemand maakt bijvoorbeeld een fatale fout, of door een gebeurtenis buiten de macht van je personages vindt een verschuiving plaats waardoor bepaalde wegen worden afgesloten, en waardoor alleen de figuurlijke afgrond nog maar overblijft als uitweg. Waar wij als lezer denken dat jouw personages (eindelijk) een uitweg hebben gevonden, blijkt dat dit alleen nog maar het topje van de ijsberg was. Het ergste wordt mogelijk nu waarheid.
- **Crisis:** Het hoogtepunt van het conflict en het punt waarop het lijkt alsof het niet meer goed kan komen. De situatie lijkt hopeloos. Je personages moeten keuzes gaan maken. Ze worden wellicht tot het uiterste getest, wellicht zelfs gedwongen iets te doen dat ze absoluut willen vermijden (het conflict met de ouders, een collega, een vijand, de eigen partner, de baas, en zo voorts).

Je verhaal bepaalt wat dit zal zijn. Schrijf je een psychologische thriller, dan zal de basis en de uitwerking van elk van deze onderdelen anders zijn, dan als je een liefdesverhaal schrijft, of een hardboiled-detective.

DERDE AKTE: DE ONTKNOPING

De derde akte is het moment van de waarheid. Hier komt het conflict tot een hoogtepunt en wordt het uiteindelijk tot een einde gebracht. De derde akte heeft de volgende onderdelen:

- **Climax:** Het hoogtepunt van het conflict en de grootste uitdaging voor de personages. Hierin worden personages bijvoorbeeld tot hun uiterste gedreven, gedwongen die stap te nemen, die keuze te maken die hun leven zal veranderen.
- **Falling Action:** Het conflict wordt opgelost en de spanning neemt af. We zien de uitkomst van je verhaal. De slechterik gaat dood, of wint. Het gevaar wordt afgewend, of overweldigt alles en iedereen. Je held leert de belangrijke les, of slaat alles in de wind en gaat door als vanouds. En zo voorts.
- **Resolution:** Het einde van het verhaal en de uitkomst van het conflict. Dit is je conclusie. Welke les viel er te leren? Welke les is er geleerd? Hoe staan je personages nu in hun leven, of naar zichzelf of de wereld?

Het is belangrijk om te weten dat de drie-akter maar één van vele manieren is waarop je je verhaal kunt opbouwen, en dat de suggesties die hier gegeven worden, niet meer zijn dan dat.

WAT ALS JE LOS WILT BREKEN VAN DEZE STRUCTUUR?

De drie-akter is geen heilige graal en er zijn talloze manieren om een verhaal te vertellen.

Als je de drie-akter structuur volledig los wil laten en experimenteel werk wil schrijven, zijn er verschillende opties en benaderingen die je kunt overwegen:

1. **Freewriting met een specifiek doel voor ogen:** Dit is een techniek waarbij je een schrijfdoel pakt (een thema dat je uit wilt werken, een personage dat je wilt verkennen, etc) je simpelweg begint te schrijven zonder te veel te plannen of te overdenken. Je laat de woorden en ideeën stromen en ziet waar het verhaal naartoe gaat. Dit kan een goede manier zijn om de creativiteit te stimuleren en nieuwe ideeën te ontdekken.
2. **Meer of minder aktes** – Probeer verhalen met meer of minder aktes. Hier zijn wat opties:
  - **Flash-fiction** – Flash-fiction is een ultrakort verhaal, dat vaak maar één akte heeft: er wordt iets en iemand geïntroduceerd, bij voorkeur iets boeiends, en aan het einde wordt de lezer met een cliffhanger of oplossing achtergelaten. Flash fiction is overigens een goede manier om je schrijverschap te oefenen.
  - **Vijf-akter structuur** – De vijf-akter structuur is vergelijkbaar met de drie-akter structuur, maar met twee extra aktes. In die vijf-akter is bijvoorbeeld ruimte om een verhaal twee keer tot een ontknoping te leiden, die een counter-punt van elkaar kunnen zijn. Bijvoorbeeld: na veel tegenwerking heeft onze held eindelijk victorie bereikt, maar op het hoogtepunt stort alles in elkaar. Wat blijkt is dat hij of zij nog een belangrijke les te leren heeft, voordat de werkelijke overwinning behaald kan worden.
  - **Wat jij wil** – Er zijn echter geen grenzen. Hoeveel aktes heeft een trilogie, bijvoorbeeld? Is elk boek een akte, of is de serie als geheel een optelling van meerdere delen met meerdere aktes per deel?
3. **Ander uitgangspunt als basis** – Schrijf een verhaal zonder traditionele plotstructuur. In plaats van een lineaire verhaalstructuur kun je ervoor kiezen om bijvoorbeeld te werken vanuit:
  - Thema's, beelden, abstracte ideeën, motieven, emoties, kleuren of geluiden.
  - Losse scènes die ogenschijnlijk niet met elkaar verbonden zijn, maar die een bepaalde sfeer of emotie oproepen.
  - Personages die geen duidelijke doelen of verlangens hebben, maar die zich bewegen in een wereld die vreemd, surrealistisch of dromerig is.

4. **Experimenten met structuur en vorm** – Je kunt werken met niet-lineaire verhaalstructuren, zoals een verhaal dat achterstevoren verteld wordt, of een verhaal dat bestaat uit monologen van verschillende personages die ogenschijnlijk niets met elkaar te maken hebben. Je kunt ook spelen met vorm, zoals een verhaal dat geschreven is in de vorm van een gedicht, of een verhaal dat verteld wordt via brieven, dagboekfragmenten of telefoongesprekken.
5. **Perspectief**: In plaats van een traditioneel perspectief kan je experimenteren met het vertellen van het verhaal vanuit onverwachte of ongebruikelijke perspectieven. Wat als de verteller geen mens is? Of een persoon met een andere ervaring van de werkelijkheid (zie ook “de onbetrouwbare verteller” als een van de meest bekende varianten hierop). Dit kan leiden tot een frisse kijk op het verhaal en tot nieuwe inzichten met betrekking tot je thema’s, plotpunten en opzet en indeling van je verhaalwereld.
6. **Beeldspraak, metaforen en symbolen** – In plaats van een traditioneel plot kun je werken met beelden die een bepaalde betekenis oproepen. Je kunt bijvoorbeeld werken met een motief van een bloem die langzaam verwelkt, of een symbool van een cirkel die steeds kleiner wordt. Hierdoor kan dat proces de rode draad worden, inplaats van de acties, motieven en motivaties van je personages.
7. **Non-lineaire structuur**: In plaats van een lineaire structuur waarin het verhaal van begin tot eind wordt verteld, kan je ook een niet-lineaire structuur gebruiken. Dit betekent dat je het verhaal op een niet-chronologische manier vertelt, bijvoorbeeld door flashbacks, sprongen in de tijd of door verschillende perspectieven te gebruiken. Dit kan leiden tot een meer gelaagd en complex verhaal. Maar ook tot verwarring bij je lezer, omdat
8. **Experimentele vormen**: Er zijn verschillende experimentele vormen die je kan gebruiken, zoals stream of consciousness, collage, poëtische proza of geënceneerde monologen. Dit zijn vormen die afwijken van de traditionele verhaalstructuren en kunnen leiden tot creatieve en innovatieve werken.

Onthoud dat experimenteel werk vaak niet de verwachtingen van de lezer of kijker volgt en dat het kan uitdagen wat men gewend is te zien of te lezen. Het belangrijkste is dat je jezelf toestaat om te experimenteren en te spelen, en dat je je eigen stem en stijl ontwikkelt.